

10. Рішення Печерського районного суду м. Києва від 10.11.2022 у справі № 757/23456/22-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

11. Сучасні технології в судовій експертизі воєнного часу : зб. наук. пр. / за ред. В. Г. Гончаренка. Київ : НДЕКЦ, 2024. 120 с.

12. Методика експрес-ідентифікації вибухових речовин у польових умовах. Київ : НДЕКЦ МВС, 2022. 45 с.

13. Експрес-аналіз вибухових речовин у воєнний час : наук. звіт. Київ : НДЕКЦ МВС, 2023. 56 с.

14. Литвиненко Д.О., Шульженко А.В. Судова експертиза під час воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 8. С. 419–422. URL: http://lsej.org.ua/8_2024/100.pdf

15. Самойлова О.Ф., Печерська І.О. Експертна профілактика як одна з форм судово-експертної діяльності і роль судового експерта в цій сфері. *Молодий вчений*. 2022. № 2 (102). С. 58–62. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/3187/3153>

16. Збереження криміналістичної інформації в умовах бойових дій : посіб. Київ : НДЕКЦ МВС, 2023. 80 с.

*Лапка Оксана Ярославівна,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

РОЛЬ ЄС У ГЛОБАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ БЕЗПЕКОЮ ТА ЗАПОБІГАННІ КОНФЛІКТАМ

Сучасна система міжнародних відносин функціонує в умовах зростання кількості багатовимірних загроз безпеці, що поєднують військові, політичні, економічні, інформаційні та кібернетичні складові. Збройні конфлікти, порушення принципів міжнародного права, гібридні війни та ерозія механізмів колективної безпеки зумовлюють необхідність формування нових підходів до глобального управління безпекою. У цьому контексті Європейський Союз (далі – ЄС) поступово утвердився як впливовий актор глобального управління безпекою, здатний поєднувати нормативно-ціннісні засади з практичними інструментами запобігання конфліктам і кризового реагування [1, с. 23–25].

Інституційно-правові засади безпекової діяльності ЄС у положеннях Договору про Європейський Союз, який визначає Спільну зовнішню та безпекову політику (CFSP) і Спільну політику безпеки й оборони (CSDP) як складові зовнішньої діяльності Союзу. Зокрема, відповідно до ст. 21 даного Договору, ЄС у своїй зовнішній діяльності керується принципами демократії,

верховенства права, поваги до прав людини та норм міжнародного права, що формує його специфічну модель «нормативної сили» у глобальній політиці безпеки [2; 3, с. 3]. Такий підхід зумовив формування специфічної моделі «нормативної сили», у межах якої безпекова політика поєднує дипломатичні, правові, економічні та військово-цивільні інструменти.

Концептуальні орієнтири діяльності ЄС у сфері глобальної безпеки були систематизовані в Глобальній стратегії Європейського Союзу з питань зовнішньої та безпекової політики 2016 року [4]. У документі наголошується на необхідності комплексного підходу до безпеки, пріоритеті превенції конфліктів, посиленні стійкості держав і суспільств, а також розвитку стратегічної автономії ЄС у сфері безпеки та оборони. Попри програмний характер, зазначена стратегія стала методологічною основою для розширення практичної участі ЄС у врегулюванні міжнародних криз.

Практична реалізація безпекової ролі ЄС здійснюється через механізми CSDP, зокрема цивільні та військові місії з управління кризами, посередництво, підтримку реформ сектору безпеки, а також тісну взаємодію з ООН, НАТО та іншими міжнародними організаціями. Як зазначають науковці, ключовою особливістю підходу ЄС є орієнтація на довгострокове запобігання конфліктам шляхом усунення їх структурних причин, а не лише реагування на наслідки [5, с. 66–70].

Збройна агресія РФ проти України стала визначальним чинником трансформації безпекової політики ЄС. Повномасштабне вторгнення у 2022 році продемонструвало неспроможність традиційних механізмів стримування та змусило ЄС перейти до більш активної й рішучої моделі безпекової поведінки. Одним із ключових інструментів реагування стала санкційна політика, спрямована на обмеження військового, фінансового та технологічного потенціалу держави-агресора, а також на захист міжнародного правопорядку [6].

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року стало найбільшим викликом європейській та глобальній безпеці з часів завершення «холодної війни». Відповідь ЄС на цю агресію засвідчила перехід від переважно декларативної безпекової політики до більш рішучих і скоординованих дій.

Одним із ключових інструментів реагування стала санкційна політика ЄС, спрямована на обмеження військового, фінансового та технологічного потенціалу держави-агресора, а також на захист міжнародного правопорядку [6].

Принципово новим кроком у безпековій діяльності ЄС стало створення Європейського фонду миру (European Peace Facility), за рахунок якого вперше в історії Союзу було профінансовано постачання озброєння третій державі – Україні. Зокрема, між 2022 і 2024 роками ЄС мобілізував 6,1 мільярда євро в рамках Європейського фонду миру для задоволення нагальних військових та оборонних потреб України. Крім того, у березні 2024 року ЄС вирішив збільшити фінансову стелю Європейського фонду миру на 5 мільярдів євро, створивши спеціальний Фонд допомоги Україні [7].

У жовтні 2022 року ЄС також започаткував Військову місію з надання допомоги Україні (EUMAM Ukraine), стратегічною метою якого є сприяння посиленню військової спроможності Збройних Сил України (ЗСУ) для відновлення та ефективного проведення операцій, щоб дозволити Україні захищати свою територіальну цілісність у межах міжнародно визнаних кордонів, ефективно здійснювати свій суверенітет та захищати цивільне населення в Україні [8]. Це рішення свідчать про суттєве посилення оборонного виміру ЄС та перегляд попередніх обмежень у сфері безпеки

У Висновках Європейської Ради щодо європейської оборони від 6 березня 2025 року наголошено, що сильніший і спроможніший ЄС у сфері безпеки та оборони зробить позитивний внесок у глобальну та трансатлантичну безпеку та є доповненням до НАТО, яка залишається для держав-членів основою їхньої колективної оборони[9; 10, с. 13].

Отже, можна сказати, що в умовах воєнного стану взаємовідносини між ЄС та Україною у сфері безпеки набули якісно нового рівня. Вони виходять за межі класичного партнерства та поступово трансформуються у модель поглибленої безпекової інтеграції. Угода про асоціацію між Україною та ЄС [11] закріпила політичні та правові засади такого зближення, однак саме після 2022 року її безпекові положення отримали практичне наповнення.

Сьогодні ЄС розглядає Україну як ключовий елемент нової європейської архітектури безпеки, а її досвід протидії збройній та гібридній агресії — як важливий ресурс для зміцнення власної стійкості. Водночас підтримка України з боку ЄС є не лише проявом солідарності, а й стратегічною інвестицією у стабільність європейського континенту та міжнародної системи загалом [12, с. 76–80].

Підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що роль Європейського Союзу у глобальному управлінні безпекою та запобіганні конфліктам істотно зросла, особливо в контексті російської агресії проти України. ЄС дедалі більше утверджується як активний безпековий актор, здатний поєднувати нормативні принципи з практичними інструментами стримування агресії, підтримання миру та зміцнення міжнародного правопорядку. Український вимір безпекової політики ЄС став каталізатором глибших трансформацій, що визначатимуть розвиток європейської та глобальної безпеки у середньо- та довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел

1. Брусиловська О. І. Європейський Союз як суб'єкт міжнародної безпеки: монографія. Одеса : Фенікс, 2018. 240 с.
2. Договір про Європейський Союз : Міжнародний документ від 07.02.1992 р. URL: <https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2018/08/konsolidovani-dohovory.pdf>
3. Битяк Ю.П., Яковюк І.В. Спільна політика безпеки і оборони ЄС: еволюція і стратегія розвитку. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14031/1/Butyk_Ykovyuk_3-9.pdf

4. European Union Global Strategy for Foreign and Security Policy. Brussels : European Union, 2016. 56 p.

5. Карпчук Н. П. Політика ЄС у сфері запобігання конфліктам: сучасні інструменти та обмеження. Міжнародні відносини. 2023. № 2. С. 66–75.

6. EU restrictive measures in view of Russia's war of aggression against Ukraine. European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/eu-restrictive-measures-in-view-of-russia-s-war-of-aggression-against-ukraine.html>

7. European Peace Facility. Official website of the Council of the European Union. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-peace-facility/>

8. Council Decision (CFSP) 2022/1968 of 17 October 2022 on a European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine (EUMAM Ukraine). URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2022/1968/oj/eng>

9. European Council conclusions on European defence, 6 March 2025, II. EUROPEAN DEFENCE. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2025/03/06/european-council-conclusions-on-european-defence/pdf/>

10. Грицяк І.А. Спільні зовнішня, безпекова та оборонна політики Європейського Союзу. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/52322/2/I_Hrytsiak.pdf

11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода. ЄС. Міжнародний документ від 27.06.2014 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_a11#Text

12. Кучик О. С. Україна в системі європейської безпеки в умовах російської агресії. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 76–85.

*Лапка Оксана Ярославівна,
доцент кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Зінченко Поліна Владиславівна,
курсант навчально-наукового
експертно-криміналістичного інституту
Національної академії внутрішніх справ*

ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ДІТЕЙ У ЗОНАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ

Збройні конфлікти становлять одну з найсерйозніших загроз для реалізації прав дитини, оскільки поєднують у собі ризики для життя, здоров'я, безпеки, психоемоційного стану та подальшого соціального розвитку неповнолітніх. У